

■■■ NINCS MIT JÁTSZANI ■

Elegendő-e időnkénti színműpályázatokkal kísérletezni?

Azt hiszem, a dráma – mint azt a múltban is nemegyszer elmondtuk – valóban mostoha műfaja a jugoszláviai magyar irodalomnak. Az utóbbi fél évszázad alatt gyakran bonyolódtunk meddő vitákba drámairodalmunk áldatlan helyzetéről, főként a szakmán belül. A vajúdas okát sokan a drámaírók és a színház, elsősorban a rendezők közti rossz viszonyban vélték föllelni. Az egymás iránti bizalom hiányáról hangzottak el súlyos szavak. Gobby Fehér Gyula *Bűnös-e a Szél?* című monodramájának bemutatója előtti nyilatkozatában drámairodalmunk helyzetét is érintette, amikor megjegyezte: „A vajdasági művek színrevitele társadalmi igény, de ezt az igényt a színházak megtagadják. Színházaink félnek a kockázattól, rendezőink úgy akarnak nagyok lenni, hogy Shakespeare-t rendeznek...” (Magyar Szó, 1977. július 16.).

Nincs szándékomban vitatkozni Gobby Fehér Gyulával színházaink, főleg rendezőink magatartásáról. Úgy gondolom, hogy neves drámaírónk az elmúlt évek, évtizedek alatt ezt tapasztalta, és erre vonatkozó véleményét sohasem rejtette véka alá. De fölvetődik a kérdés: általános-e a jelenség, vagy csak egyik-másik színházunk és rendezőnk magatartása az, amely a fenti állítást igazolja.

Színházaink repertórium a döntőbíró szerepében

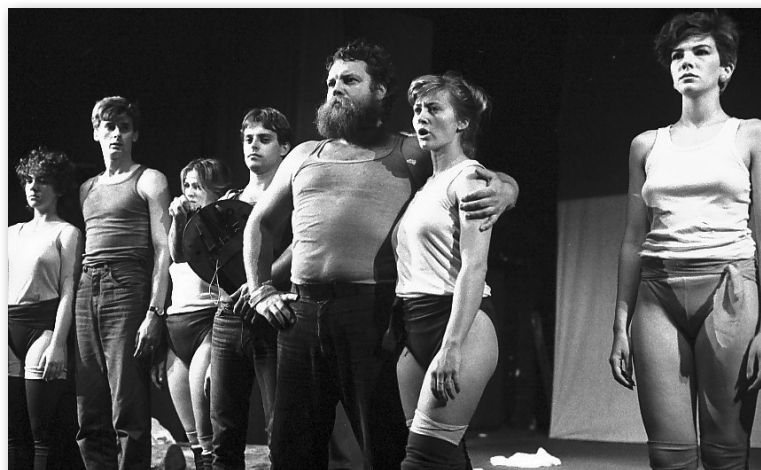
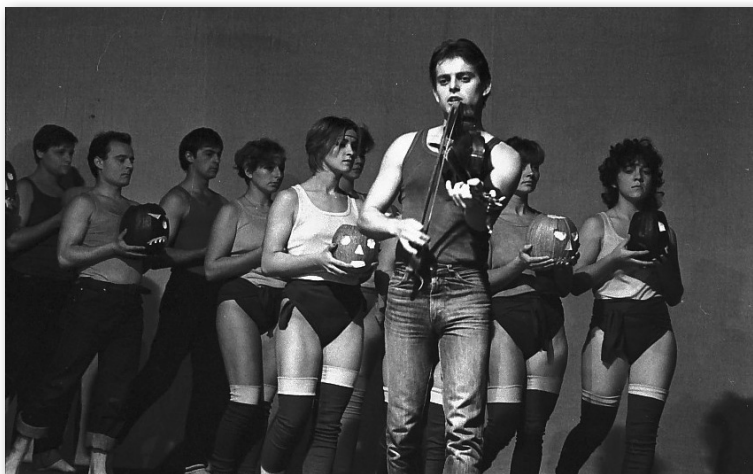
Érdeemes foglalkozni a kérdéssel már azért is, hogy lássuk: rendezőink valóban idegenkedtek-e a hazai, a vajdasági szerzők műveitől. Első hivatásos magyar színházunk a szabadkai volt. Induljunk hát a kezdetektől! A hozzáférhető adatok segítségével próbáljuk meg kinyomozni, hogy színházaink meghatározó egyéniségei hogyan viszonyultak a vajdasági magyar drámairodalomhoz.

A szabadkai Népszínház magyar társulata már kezdettől, a negyvenes évek derekától fogva nagy figyelemmel kísérte honi szerzőink tevékenységét: a legrangosabb színházi szakemberek vették kezükbe a színpadra kívánczó szövegekönyveiket, íme a rendezők munkalistája:

Pataki László (Weigand József: *Kéz a kézben*, 1949 és *Ördögűzők*, 1950; Bogdánfi Sándor: *Vass Péter*, 1951; Indig Ottó: *Ember a híd alatt*, 1952; Sinkó Ervin: *Elítéltek*, 1952; Richter János: *Álarc nélkül*, 1954; Kvazimodó Braun István: *Lukács evangéliuma*, 1966; Gobby Fehér Gyula: *Bűnös-e a Szél?* 1979); **Garay Béla** (Sulhóf József: *Kidőlt a májusfa*, 1953; Kvazimodó Braun István: *A Magdics-ügy*, 1953; Lippay Etelka: *Boldogság részletre*, 1960 és *Fő a nyugalom*, 1961; Kvazimodó

■■■

Braun István: *A tóparti ház*, 1962); **Virág Mihály** (Kvazimodó Braun István: *Fizetővendég*, 1956 és *Különös főpróba*, 1957; Sulhóf József: *Se eleje, se vége*, 1958; Deák Ferenc: *Áfonyák*, 1969 és *Légszomj*, 1971; Gobby Fehér Gyula: *A szabadság pillanata*, 1974; Tolnai Ottó: *Végeladás*, 1979 és *Briliáns*, 1985 – az utóbbi két előadás az Újvidéki Színházban); **Varga István** (Sinkó Ervin: *Szörnyű szerencse*, 1955; Majtényi Mihály: *Harmadik ablak*, 1958; Bosnyák István: *Nehéz honfoglalás*, 1978; Deák Ferenc: *Tor*, 1972; Majtényi Mihály: *A száműzött*, 1971 – az utóbbi két előadás az újvidéki M Stúdió színpadán); **Sántha**

Fehér Kálmán:
Látomásnak ajtót nyitni

■■■

Sándor (Sulhóf József: *A parasztkisasszony*, 1955); **Szilágyi László** (Barácius Zoltán: *Finom kis társaság*, 1963; Varga Zoltán: *Útitársak*; Gobby Fehér Gyula: *Statisztikusok*, 1971 – mindkettő az M Stúdió színpadán); **ifj. Szabó István** (Tóth Ferenc: *Jób*, 1972; Domonkos István: *Én lenni*, 1977; Varga Zoltán: *A tanítvány*, 1979; Deák Ferenc: *Nirvána*, 1981 – ez utóbbi az Újvidéki Színházban); **Vicsek Károly** (Gobby Fehér Gyula – Lengyel Gábor: *A zöld hajú lány*, 1981; Gobby Fehér Gyula: *Akasztottak balladája*, 1981; Csáth Géza – Franyó Zsuzsánna: *A varázsló kertje*, 1985; Fehér Kálmán: *Látomásnak ajtót nyitni*, 1984; Gobby Fehér Gyula: *Duna menti Hollywood*, 1985 – ez utóbbi két előadás az Újvidéki Színházban); **Hernyák György** (Majtényi Mihály: *Harmadik ablak, avagy muzsikaszó, jókívánság*, 1984; Varga Zoltán: *Búcsú*, 1985 – az Újvidéki Színházban); **Vajda Tibor** (Pintér Lajos: *Pogány tivornya*, 1980; Guelmino Sándor: *Az özvegy*, 1969 – az Újvidéki Rádió előcsarnokában); **Bambach Róbert** (Barácius Zoltán: *Szombaton és vasárnap*, 1977; Kopeczky László: *Színész és halál*, 1980 – ez utóbbi az Újvidéki Színházban); **Soltis Lajos** (Kopeczky László: *Kádár Kata*, 1987; Gobby Fehér Gyula: *A hajó*, 1989 – az Újvidéki Színházban).

A felsorolt adatok természetesen korrekcióra is szorulhatnak, hisz megtörténhetett, hogy elkerülte figyelmemet néhány olyan ősbemutató, amely ugyancsak hazai magyar szerző és rendező nevéhez fűződik. Mindenesetre a repertóriumokból begyűjtött adatok szerintem azt bizonyítják, hogy csak egyedi esetekről beszélhetünk, ami rendezőinknek a vajdasági magyar drámairodalomhoz való negatív viszonyulását illeti. Az egyedi esetekre pedig nem nehéz magyarázatot találni: azok idegenkednek a hazai szerzők műveitől, azok nem látnak szövegeikben semmit, ami esetleg „megfogná” őket, akik csak iparosai a szakmának. Megtanulták ugyan a mesterség csinját-bínját, de hiányzik belőlük az az „isteni szikra”, amely igazi alkotóművésszé avatja az embert! Ezek a „mesteremberek” a nagyok árnyékában szeretnek hűsölni, és abban reménykednek, hogy azok majd magukhoz emelik őket.

A drámapályázatok csökkenő hozama

Hogy színházaink nyitottak voltak-e drámaíróink előtt, hogy felkarolták-e, támogattak-e őket, arról lehet és kell is beszélni. Véleményem szerint általános jelenségről ebben az esetben sem lehet szó. Úgy érzem, hogy színházaink lehetőségeikhez mértén igyekeztek kap-

■■■

csolatot teremteni, s ha ez nem mindig sikerült, annak valószínűleg nem csak a színház volt az oka.

Laták István, a szabadkai Népszínház egykori igazgatója 1954-ben ezzel az akkor is aktuális témával kapcsolatban derűlátásának ad hangot, amikor így ír: „Az idei évet bizonyos fokig úgy tekinthetjük, mint fordulópontot a vajdasági magyar színműirodalom kialakításában. Amíg az előző években csak szórványosan kaptunk új színműveket, s elég ritkán jelentkeztek egy-egy értékebb színművel íróink, a régebben kiírt színműpályázatok pedig alig hoztak jelentősebb alkotást színpadaink számára: a Vajdasági Magyar Kultúrtaács idei színműpályázata már számba vehető eredményeket hozott minőségben és mennyiségben is!” (*A mi színpadunk. A szabadkai Népszínház füzetek. Az 1953–54-es*

Bambach Róbert

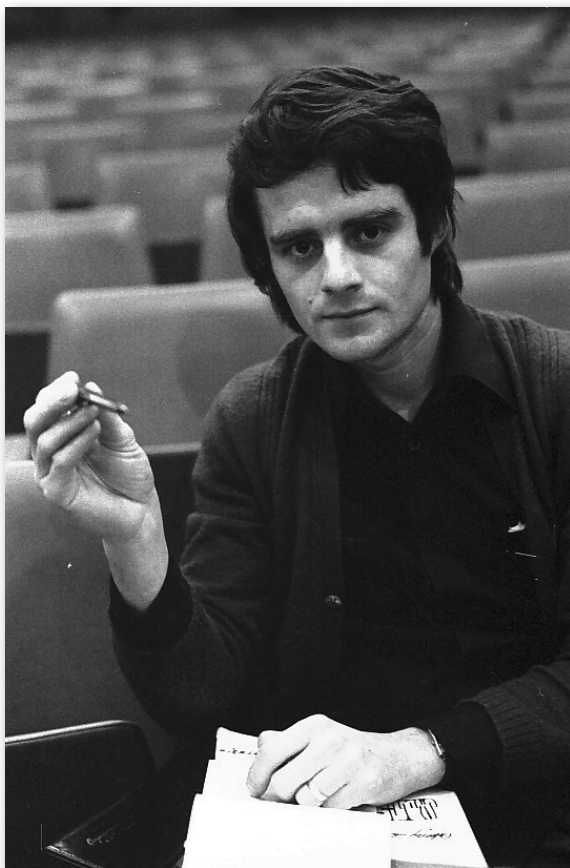
■■■

■■■

évad első száma.) Ez az idézet arról is informál bennünket, hogy a színház régebben is igyekezett pályázatok útján serkenteni a vajdasági magyar drámaírást. Egyébként 1954-ben húsz pályamű futott be. Az első díjat Kvazimodó Braun István érdemelte ki *A Magdics-ügyért*, a másodikat pedig Richter János az *Álarc nélkül* című művéért.

Színházainknak a honi magyar drámairodalom iránti érdeklődése később sem lanyhult. Németh P. István, az Újvidéki Színház alapító igazgatója egy interjúban megjegyezte: „Az Újvidéki Színház alapvető funkciójának tartom a magyar színházkultúra, és ezen belül a jugoszláviai magyar drámairodalom fejlesztését.” (*Dolgozók*, 1977. november 24.)

Az Újvidéki Színház az 1970-es évek második felében nyilvános pályázat helyett fölkért néhány ismert íróat darabíráásra: Bogdánfi Sán-

Vajda Tibor

■■■

dort, Deák Ferencet, Gion Nándort, Gobby Fehér Gyulát, Kopeczky Lászlót és Tolnai Ottót.

Az Újvidéki Színház 1987-ben a Forum Könyvkiadóval közösen pályázatot írt ki, ezúttal nyilvánosat. Sajnos nem sok sikerrel. Ezután az Újvidéki Színház a *7 Nappal*, majd az 1990-es évek közepén a *Szabad Hét Nappal* hirdetett közös drámapályázatot, még lehangolóbb eredménnyel...

Tudom, hogy érvelésem egyoldalú, és hogy nem mutat rá: akkor tulajdonképp hol is a rövidzárlat, miért beszélünk továbbra is a színházak és a drámaírók közötti kapcsolat hiányáról?! Talán ha drámaíróink is megszólalnának és őszintén elmondanák, hogy miben látják a problémát, és hogyan is lehetne felszámolni ezt az áldatlan állapotot, előbbre jutnánk a kérdés megoldásában. Merthogy lehetséges az együttműködés, arra már vannak biztató példák.

Családi Kör, 1999. február 4. 19.

